

Uitkomsten rondetafelsessie Wzd

Datum sessie 6 juni 2019
Plaats sessie IGJ, Stadsplateau 1, Utrecht

Op weg naar de inwerkingtreding op 1 januari 2020 van de nieuwe wetgeving voor onvrijwillige en verplichte zorg gaat de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) in gesprek met brancheorganisaties en hun achterban over zaken die spelen bij de voorbereiding op de nieuwe wetgeving en de rol van het toezicht daarbij. Dit doet de inspectie op verschillende manieren; met presentaties en workshops bij gelegenheden die door het ministerie of veldpartijen worden georganiseerd, maar ook door zelf bijeenkomsten te organiseren. Tijdens de rondetafelsessie op 6 juni jl. ging het gesprek specifiek over de implementatie van de Wet zorg en dwang (Wzd).

Doel van de sessie was om samen met u te verkennen hoe zorgorganisaties en professionals bezig zijn met de voorbereidingen voor de Wzd, welke uitdagingen ze tegenkomen en hoe ze daarmee omgaan. En niet onbelangrijk: welke rol ziet u voor de IGJ in de voorbereiding en vanaf 1 januari a.s. bij de uitvoering van de Wzd?

U heeft aan de hand van *drie thema's* de kansen en uitdagingen van de nieuwe wetgeving besproken. Hieronder leest u de uitkomsten van ieder thema.

1. Persoonsvolgende zorg

Anders dan de Bopz, is de Wzd ook van toepassing op cliënten die niet gedwongen zijn opgenomen. Daarbij kan het zowel gaan om cliënten die vrijwillig zijn opgenomen als om cliënten die thuis wonen.

- De deelnemers aan dit gesprek gaven aan dat het goed en belangrijk is dat de wet persoonsvolgend én op de juiste manier geïmplementeerd wordt.
- Belangrijk daarbij is dat er een goede vertaling plaatsvindt naar de Jeugdwet en de Wmo.
- Er zijn duidelijke verschillen tussen de situatie binnen een zorginstelling en de thuissituatie, maar ook tussen sectoren.
- In de thuissituatie is het belangrijk dat duidelijk is wie de verantwoordelijkheid heeft over het voorkomen en indien noodzakelijk zorgvuldig uitvoeren van gedwongen zorg. Ook moeten er hierbij voldoende professionals zijn om de verschillende functies hier omheen goed uit te voeren.
- Deelnemers gaven aan dat ze behoefte hadden om (op regionaal niveau) te oefenen. En dat er een meldpunt komt waar vragen gesteld en ervaringen uitgewisseld kunnen worden.
- Tevens is er behoefte aan verduidelijking van de rol van domotica bij onvrijwillige zorg.

2. Juiste regime voor de juiste cliënt

De Wzd geldt voor cliënten met een verstandelijke beperking of een psychogeriatrische aandoening. De bedoeling is dat de zorgaanbieder per cliënt bekijkt welk wettelijk regime het beste bij die cliënt past. Soms zal de keuze welk wet van toepassing is bij het toepassen van dwang niet eenvoudig zijn. Het is belangrijk dat de keuze zorgvuldig wordt gemaakt vanuit de behoefte van de cliënt en dat de cliënt en zijn familie daarin ook voldoende zijn gekend.

- De deelnemers aan dit gesprek gaven aan dat het individueel belang van de cliënt voorop moet staan en dat de zorgvuldigheid geborgd moet zijn voordat er onvrijwillige zorg geleverd wordt. Het is belangrijk dat onderbouwd en beargumenteerd kan worden waarom onvrijwillige zorg noodzakelijk is.
- Er zijn nu reeds aanbieders die zorg leveren onder verschillende regimes. Het is belangrijk dat dit zorgvuldig gebeurt, zowel qua uitvoering als qua toedeling.
- Het is belangrijk om goed te bepalen wat de voorliggende stoornis is. Ook moet duidelijk zijn wie daarover beslist. Hierbij moet helder zijn wat de rol is van de huisarts en van het CIZ.
- Belangrijk is dat de professionals de juiste deskundigheid hebben.
- Een aantal deelnemers gaven aan dat het goed zou zijn om gelijkgestelde aandoeningen (NAH, Korsakov en Huntington) onder de Wzd te brengen.
- De betrokken (toezichthoudende) overheidsorganisaties moeten volgens partijen uit het veld een afwachtende houding aannemen tot er meer duidelijkheid is over de inwerkingtreding van de Wzd.¹
- De deelnemers vinden het belangrijk dat op casusniveau wordt gekeken of de Wzd/onvrijwillige zorg conform de wet wordt toegepast. Hiermee worden wellicht ook vragen over de wet beantwoord en onduidelijkheden weggenomen.
- De deelnemers gaven aan dat het goed is om de ervaringen uit de pilots - ook in de opstartfase - met elkaar te delen.
- Kennismaken van het toetsingskader van de IGJ kan behulpzaam zijn voor het veld.

3. Onvrijwillige zorg als ultimum remedium

Het toepassen van dwang is ingrijpend. Zeker bij kwetsbare cliënten. Zorgen voor goede zorg betekent dat eerst alle mogelijke vormen van vrijwillige zorg zijn overwogen, alvorens wordt besloten tot gedwongen zorg over te gaan. Dit principe van 'nee-tenzij' is een belangrijk uitgangspunt van deze nieuwe wet. Bij alle cliënten moet dwang in de zorg alleen plaatsvinden als uiterste middel.

- De deelnemers aan dit gesprek gaven aan dat het probleem kan zijn dat er niet herkend wordt dat er vrijheidsbeperking wordt ingezet. Of dat er verzet wordt getoond door de cliënt. Mogelijk is men onbewust onbekwaam. De deskundigheid van zorgmedewerkers is dus zeker een aandachtspunt.
- In de opleiding van zorgmedewerkers wordt momenteel geen tot weinig aandacht besteed aan het onderwerp 'onvrijwillige zorg'. De mbo- en hbo-opleidingen en scholing lopen ten aanzien van dit onderwerp achter. De term ultimum remedium kan dan ook verkeerd worden uitgelegd.

---

¹ De minister van VWS heeft tijdens de behandeling van de Aanpassingswet Zorg en Dwang 2020 benoemd als overgangsjaar voor de Wzd. De minister heeft de Tweede Kamer hierover nader geïnformeerd met een brief en *roadmap*. U kunt deze documenten lezen via deze link: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/07/05/kamerbrief-over-wet-zorg-en-dwang>

- In huisregels kunnen (onbewust) vrijheid beperkende maatregelen opgenomen zijn. Hierover is tijdens de rondetafelgesprekken met elkaar van gedachten gewisseld. Het is een grijs gebied: waar ligt de grens?
- De rol van familie en vertegenwoordigers werd genoemd. Soms hebben zorgmedewerkers te maken met weerstand van zorgvertegenwoordigers tegen het *niet* inzetten van onvrijwillige zorg. Ook bestaat het omgekeerde: de familie wil de inzet van onvrijwillige zorg niet, maar de zorgmedewerkers durven iemand niet 'vrij' te laten.
- Het bespreken van de risico's, uitleg geven over ziektebeeld en het managen van verwachtingen is een belangrijke taak voor zorgmedewerkers. De dialoog aangaan is belangrijk.
- Deelnemers geven aan dat het goed is dat aanbieders werken vanuit een visie. Begrippen als vrijheid versus veiligheid versus goede zorg dienen zeker opgenomen te worden in de visie.

Rode draad

Uit het bovenstaande zijn een aantal kernthema's af te leiden:

- Verduidelijking van onderdelen van de wet is nodig, vooral in de vertaling naar de praktijk.
- Hierbij moeten ook de rol en deskundigheid van verschillende individuele zorgprofessionals aan de orde komen.
- De wet vraagt om een zorgvuldige uitvoering: zowel in het voorkomen van onvrijwillige zorg als in de uitvoering van onvrijwillige zorg is het belangrijk dat er zorgvuldige afwegingen worden gemaakt.

Vervolg

Na de zomer zal de IGJ ook weer gelegenheid creëren om met u in gesprek te gaan over de implementatie van de Wzd en de Wvvgz. Zo zal de inspectie in ieder geval het toetsingskader dat zij op basis van de nieuwe wetgeving opstelt met u afstemmen. Het toetsingskader dient als leidraad voor het toezicht op de onvrijwillige zorg en maakt transparant wat de inspectie toetst. Dit kader wordt door inspecteurs onder andere meegenomen op reguliere toezichtbezoeken en gehanteerd bij het incidenttoezicht.

Tijdens de bijeenkomst is al aangegeven dat VWS in het kader van de implementatie van de Wzd en het overgangsjaar 2020 voor de Wzd verschillende momenten organiseert om in gesprek te gaan met het veld, ook over casuïstiek:

- Informatiebijeenkomsten In het najaar van 2019 worden in samenwerking met veldpartijen op verschillende plaatsen in het land informatiebijeenkomsten georganiseerd over de Wzd. De bijeenkomsten bestaan uit een plenair programma met uitleg over de wet en workshops over verschillende thema's. De bijeenkomsten richten zich met name op zorgprofessionals (met behandel- en/of adviesfunctie) en stafmedewerkers (beleid) van zorgorganisaties. Er worden zeven workshops aangeboden worden waar ruimte is voor verdieping, ook aan de hand van casuïstiek.
- Droogoefensessies Significant organiseert in opdracht van VWS droogoefensessies die zich richten op de volgende onderwerpen:
  - Dubbelproblematiek
  - Zwerfjongeren
 Het onderwerp dubbelproblematiek wordt breed uitgezet. De organisatie die deze sessies organiseert werkt momenteel aan de vormgeving ervan.
- Actieonderzoeken WzdThuis In 2020 worden ten slotte de regionale 'Actieonderzoeken WzdThuis' opgezet, in samenwerking met veldpartijen. In deze actieonderzoeken wordt verdieping gegeven aan het proces rondom onvrijwillige zorg thuis, met als doel om hiervan te leren en de resultaten breed te verspreiden.